

2. hluti – Að taka ákvörðun

Efni/verkfæri: Engin.

Verkefni: Áhrifavaldar og fyrirmyndir, Sá á kvölinum sem á völinum, Veldur hver á heldur.

Fylgiskjöl: Klípusögur.

Annað efni:

Margt er um að velja, vefefni (verkefnin: Að vera frumlegur, Að taka ákvörðun, Gildi hvers og eins, Ferðalag og Það sem skiptir mig máli).

Tenglar: http://www.nams.is/margt_er_um_ad_velja/index.htm

Meginmarkmið þessa hluta er að nemendur

- átti sig á mikilvægi þess að taka sjálfstæða og ígrundaða ákvörðun þegar kemur að náms- og starfsvali.
- læri að vege og meta kosti og galla ólíkra ákvarðana upp á eigin spýtur.
- átti sig á hverjir og hvað eru helstu áhrifavaldar og fyrirmyndir í lífi þeirra.

Kveikja/umræða

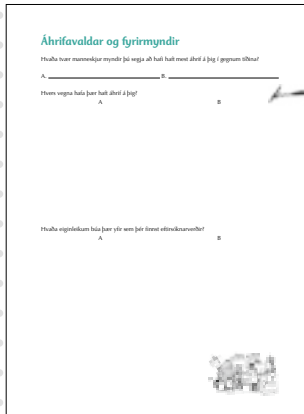
Hve oft hafa nemendur tekið ákvörðun frá því þeir fóru á fætur? Líklega um hvað þeir fengu sér í morgunmat, í hvaða föt þeir fóru o.fl. Tilgangurinn er að fá nemendur til að átta sig á að þeir eru stöðugt að taka ákvarðanir og búa því yfir umtalsverðri leikni að því leyti. Sumar ákvarðanir eru þó mikilvægari en aðrar. Þær geta haft langvarandi afleiðingar og þarfnast þar af leiðandi ígrundunar. Geta nemendur nefnt dæmi um slíkar ákvarðanir? Hafa þeir sjálfir einhvern tímann staðið frammi fyrir erfiðri ákvörðun sem þeir vilja segja frá hvernig þeir leystu. Einnig er hægt að nota dæmi úr samtímanum eða mannkynssögunni þar sem ákvörðun hóps eða einstaklings hefur haft miklar afleiðingar í för með sér.

Að taka ákvörðun – umræða

- Hafa nemendur ákveðið eða íhugað að hvaða námi þeir stefna?
- Hafa nemendur ákveðið eða íhugað hvað þeir vilja starfa við í framtíðinni?
- Eru einhverjir alveg óákveðnir?
- Hafa nemendur unnið einhver launuð störf og þá hvaða?*
- Hvað ber að hafa í huga þegar tekin er ákvörðun um náms- og starfsval?
- Hvað er hægt að gera þegar staðið er frammi fyrir erfiðri ákvarðanatöku?

- Hvaða atriði ætli hafi mest áhrif á ákvarðanir?
  - Hvað skiptir mestu máli þegar mikilvæg ákvörðun er tekin? Hvers vegna?
- * Hér væri hægt að gera könnun og flokka störfun svo í starfsgreinar og bera saman við atvinnuskiptingu í landinu (þær upplýsingar má finna á www.hagstofa.is)

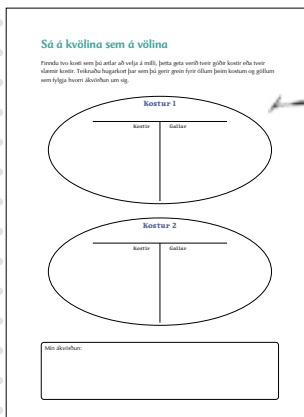
Auk verkefnanna hér neðar gæti kennari stuðst við verkefni Að vera frumlegur og Að taka ákvörðun í vefefninu *Margt er um að velja*. Í bókinni *Margt er um að velja – Að átta sig á skólakerfinu* er einnig umræða og verkefni af sama meiði. Þessi bók er til í mörgum skólum og bókasöfnum.

Verkefni

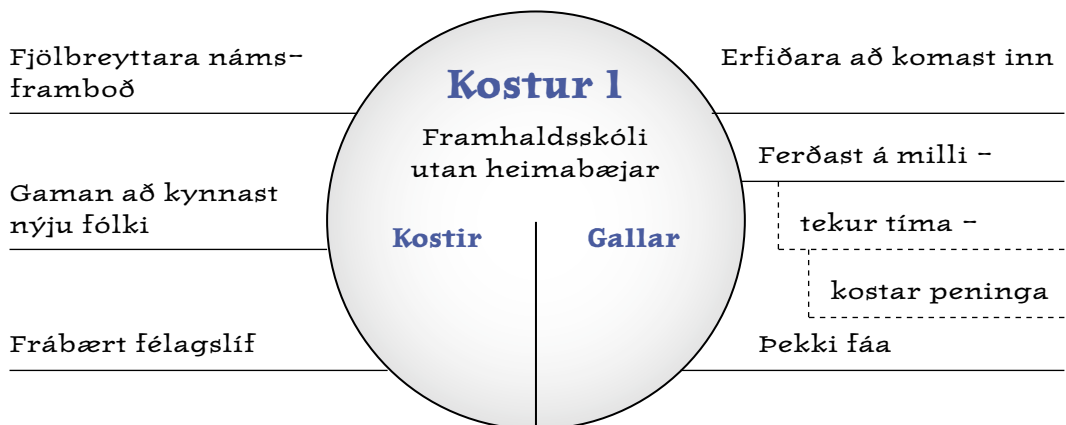
Áhrifavaldar og fyrirmyndir

Í þessu verkefni eiga nemendur að nefna tvær manneskjur sem hafa haft mikil áhrif á þá. Jafnframt eiga þeir að greina frá því hvers vegna þessar manneskjur hafa haft svo mikil áhrif og hvaða eiginleikum þær búa yfir sem þeim finnst eftirsóknarverðir. Niðurstöður skrá þeir á verkefnablað. Oft kemur í ljós að þetta eru eiginleikar sem nemendur búa sjálfir yfir eða vilja rækta með sér og getur verið gott að benda nemendum á það.

Sá á kvölinum sem á völinum

Í þessu verkefni eiga nemendur að velja á milli tveggja kosta sem geta verið báðir góðir eða báðir slæmir. Nemendur ákveða sjálfir hvorn kostinn þeir velja. Þeir teikna síðan hugarkort þar sem þeir gera grein fyrir öllum þeim kostum og göllum sem fylgja hvorri ákvörðun um sig. Tilgangurinn er sá að nemendur læri að vega og meta kosti og galla og taka ákvörðun sem þeir eru sáttir við. Meðfylgjandi er dæmi um úrlausn sem sýna má nemendum á töflu eða skjá.

Veldur hver á heldur

Í þessu verkefni eigið þú að vinna saman í hópa. Þú getur tekið ákvörðun um hvort þú veitir spætur að þetta sé tala ákvarðun. Þú eigi að ræða saman um þá ákvörðun sem þú veitir.

a) Veldu stóra
b) Veldu litla
c) Veldu miðla

Í samhengi með þá ákvarðun sem þú veitir fyrir.
c) Eignað sambandi fyrir ákvarðunarmarkaðinn.

Orsöndur

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Sambandi

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Veldur hver á heldur

Kennari skiptir nemendum í hópa. Hver hópur fær eina klípusögu að vinna úr. Nemendur lesa söguna, ræða klípuna sem sögupersóna er í og hjálpa henni að taka ákvörðun. Benda skal nemendum á að íhuga vel hvaða atriði eru áhrifavaldar í lífi sögupersóna og geta því haft áhrif á ákvarðanatöku þeirra. **Í því sambandi er mikilvægt að leiða huga þeirra að áræðni, sjálfstæði og ábyrgð hvers og eins gagnvart sjálfum sér og eigin ákvarðanatöku.** Mikilvægt er að nemendur skoði bæði kosti og galla við þá ákvörðun sem tekin er og rökstyðji hana vel. Benda má nemendum á að beita má sömu aðferð og búa sér til hliðstætt skema til að styðjast við og

þeir notuðu í verkefninu hér á undan (Sá á kvölinna sem á völinna). Hver hópur kynnir svo sína niðurstöðu fyrir öðrum nemendum sem fá tækifæri til að segja sína skoðun. Gott tækifæri gefst fyrir líflegar umræður og skoðanaskipti í nemendahópnum.

Samantekt

Við lok þessa hluta ættu nemendur að

- þekkja leiðir sem hægt er að fara þegar þeir standa frammi fyrir mikilvægri ákvörðun.
- vita hverjir eru helstu áhrifavaldarnir og fyrirmyndirnar í þeirra lífi.
- gera greinarmun á því að þiggja ráð eða láta einhvern annan ákveða fyrir sig.
- gera sér grein fyrir því að þeir þurfa að vera skipulagðir við ákvarðanatöku.
- vita hvar hægt er að leita að upplýsingum og fá aðstoð.

Klípusögur

1.

Jónas er að ljúka við 9. bekk. Hann er samviskusamur og skipulagður og vill alltaf hafa vaðið fyrir neðan sig. Þess vegna er hann byrjaður að hugsa um í hvaða framhaldsskóla hann ætlar þegar þar að kemur. Jónasi finnst X mjög áhugaverður skóli. Þar er víst blómlegt listalíf og Jónasi finnst það spennandi. Hann stefnir á listnám í framtíðinni. Flestir vinir hans ætla hins vegar í Y. Jónas veit að það er fínn skóli, hann er líka í hverfinu og því stutt að fara. Hann langar að halda sambandi við vini sína þótt það sé líka spennandi að kynnast nýju fólki. Foreldrar Jónasar vilja að hann fari í Z. Þeir segja að með stúdentspróf þaðan séu honum allir vegir færir. Pabbi hans var í Z þegar hann var ungur og segist ekki hafa séð eftir þeirri ákvörðun. Jónas er frekar ráðvilltur. Hvað á hann að gera?

2.

Sigrún er í 10. bekk. Hún er sterkur námsmaður og getur að öllum líkindum komist inn í hvaða skóla sem er. Hana langar mikið í skóla sem býr hana vel undir viðskiptanám því þangað stefnir hún í framtíðinni. Sigrún á kærasta sem er með henni í bekk. Hann ætlar í hverfisskólann og hefur spurt Sigrúnu hvort hún komi ekki líka þangað. Þótt Sigrún sé vanalega mjög sjálfstæð veit hún ekki alveg hverju hún á að svara. Hverfisskólinn kennir ekki mikið af viðskiptagreinum svo í rauninni væri skynsamlegt að fara eitthvað annað. Hins vegar er hún hrædd um að tengslin við kærastann rofni ef þau fara hvort í sinn skólann. Hún er mjög ástfangin af honum og vill alls ekki að það gerist. Nú er komið að því að sækja um í framhaldsskóla og Sigrún er mjög ráðvillt. Hvað á hún að gera?

✂-----

3.

Freyr er hress og skemmtilegur strákur í 10. bekk. Hann er vinsæll meðal félaganna, duglegur í íþróttum og gengur ágætlega í skólanum. Nú stendur Freyr frammi fyrir því að eiga að velja framhaldsskóla. Hann hefur alltaf haft mikinn áhuga á tísku og þykir mjög töff. Frey langar að fara til útlanda og læra fatahönnun þegar fram líða stundir. Hann heldur að nám á hönnunarbraut gæti verið sniðugt til að byrja með. Eini vandinn er að hann þekkir engan annan strák sem hefur áhuga á því sama og er því farinn að halda að fatahönnun sé bara fyrir stelpur. Hann hefur reyndar heyrt um karlkyns fatahönnuði sem eru að gera það gott svo það getur varla verið. Hann þorir samt ekki að nefna þetta við féлага sína sem eru einhvern veginn í allt öðrum þælingum. Hvað ætti hann að gera?

✂-----

4.

Jóhanna er 15 ára. Hún er afar efnileg íþróttakona og stundar bæði handbolta og fótbolta. Hún hefur leikið með unglingslandslíðum Íslands í báðum greinum og stefnir á atvinnumennsku í framtíðinni. Jóhönnu hefur ekki gengið eins vel í náminu og hún þarf að hafa mikið fyrir því. Hún kvíðir fyrir að hefja krefjandi framhaldsskólanám því íþróttirnar taka mikinn tíma. Hún hefur velt því fyrir sér hvort hún þurfi að hætta í íþróttum til að geta einbeitt sér að náminu eða hvort hún ætti jafnvel að taka sér frí frá námi að grunnskóla loknum. Henni finnst hvorugur kosturinn mjög spennandi. Hvað ætti hún að gera?

5.

Garðar er hlédrægur strákur í 10. bekk. Hann mætir vel í skólann og stendur sig nokkuð vel í sumum greinum, sérstaklega í stærðfræði. Tungumálin liggja ekki eins vel fyrir honum, hann hefur eiginlega alltaf verið í basli með þau. Garðar, sem er hagleikssmiður og líður hvergi betur en á smíðaverkstæði móður sinnar, býr í frekar fámennu þorpi úti á landi. Hann er, eins og svo margir jafnaldrar hans, að velta því fyrir sér hvaða framhaldsskóla hann eigi að sækja að grunnskóla loknum. Næstu framhaldsskólar í fjórðungnum eru í tveggja klukkustunda akstursfjarlægð. Þar gæti hann lært til stúdentsprófs eða sveinsprófs og búið á heimavistinni meðan á námi stendur. Garðari finnst tilhugsunin um að flytja að heiman yfir vetrartímann satt best að segja svolítið kvíðvænleg, þó hann viti að hann myndi eflaust lifa það af. Annar möguleiki væri að flytja til ömmu hans sem býr í Reykjavík og fara í framhaldsskóla á höfuðborgarsvæðinu. Honum líður alltaf vel hjá ömmu sinni og þá þyrfti hann heldur ekki að borga leigu. Garðar hefur einnig velt fyrir sér möguleikanum á fjarnámi, að minnsta kosti svona til að byrja með, en hann veit ekki hvort hann hefur nægan sjálfsaga í slíkt nám. Garðar er mjög ráðvilltur. Hvað ætti hann að gera?

☞-----

6.

Elsa er áreiðanlega fyndnasta stelpan í 10. bekk enda vinsæl meðal skólafélaga sinna. En þrátt fyrir fjörið og gleðina sem henni fylgja þá hundleiðist henni í skólanum. Nema kannski í frímínútum, þar nýtur hún sín til fullnustu ;) Elsa fór að finna fyrir skólaleiða í 8. bekk. Þá fannst henni námsefnið þyngjast og hún fór smám saman að dragast aftur úr. Síðan hefur leiðinn ágerst og nú er svo komið að hún hefur ekki minnsta áhuga á því sem hún á að vera að læra. Hún gerir allt til þess að komast hjá því að vinna skólaverkefni sín. Elsa er mjög tvístígandi með framhaldið. Hún veit að það er mikilvægt að afla sér góðrar menntunar og ef hún legði mikið á sig gæti hún örugglega lokið prófi úr framhaldsskóla þegar fram líða stundir. En tilhugsunin um frekara nám í bili vekur með henni hroll. Hvað á hún að gera?